

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 8.

Fredagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående ombildning af lärarnes vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 3, i anledning af justitieombudsmannens framställningar om ändringar af 22 kap. 14 § strafflagen och 23 kap. 4 § samma lag; och

n:o 4, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af vissa bestämmelser i 24 kap. strafflagen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda den 5 innevarande februari bordlagda motioner:

n:o 41, af herr *Wijk, Ivar*, angående frihet från förhöjning af skatt för socker från råsockerfabrikerna i Östergötland och Västergötland samt den under anläggning varande råsockerfabriken på Öland, och

n:o 42, af friherre *Klingspor*, angående nedsättning i tullen å socker.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda memorial, n:o 13, med anledning af remiss från Första Kammaren af en utaf herr C. O. F. Trapp väckt motion. *Fråga, om en till statsutskottet hänvisad motion bör af annat utskott behandlas.*

Till statsutskottet hade från Första Kammaren blifvit remit-

Fråga, om en terad en af herr C. O. F. Trapp väckt motion (n:o 37) angående till stats- skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och för- utskottet hän- slag i fråga om inrättande genom statens försorg af en låneanstalt visad motion bör af annat för kommuner inom riket. utskott be- handlas.

(Forts.)

Då denna motion anginge ett ärende, som syntes utskottet icke tillhöra dess behandling, hade utskottet med stöd af § 7 i de för Riksdagen gällande reglementariska föreskrifter i nu föredragna memorial hemställt, att herr Trapps förenämnda motion, n:o 37, måtte till Första Kammaren återlämnas.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Med anledning af detta utskottets yttrande får jag anhålla, att kammaren behagade hänvisa denna herr Trapps motion till ett tillfälligt utskotts behandling.

Herr Anderson, Albert: Statsutskottet har i det föredragna memorialet, i anledning af herr Trapps motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om inrättande genom statens försorg af en låneanstalt för kommuner inom riket, uttalat den uppfattning, att motionen icke tillhör dess behandling.

Motionen har dock en stor finansiell innebörd, och detta gäller icke minst staten. Motionären har framlagt ett utkast till stadgande för denna låneanstalt, och i § 2 har han föreslagit, att till grundfond för anstalten skulle staten genom riksgäldskontoret öfverlämna trettio miljoner kronor i af staten utgifna obligationer, uppsägbara från innehafvarens sida och löpande med $3\frac{1}{2}$ procents ränta. Detta förslag är lika med hvad som gäller för Sveriges allmänna hypoteksbank. Det är alldeles otvifvelaktigt, att just denna fråga tillhör det statsutskottet att behandla. Visserligen har icke detta förslag om en särskild grundfond inkommit i själfva klämman till motionen, men det finnes alldeles tillräckligt tydligt uttaladt i det utkast till reglemente, som är i motionen intaget. Hade motionären i motionens kläm tillika föreslagit, att Riksdagen skulle anvisa ett eller annat tusental kronor för att bekosta den begärda utredningen, då hade nog icke statsutskottet sagt nej till behandlingen af motionen. Men hvilken fråga är viktigast, antingen den om en grundfond på trettio miljoner eller frågan om ett anslag å ett eller annat tusental kronor för utredningens verkställande? Den frågan låter sig lätt besvara. Jag ber att få erinra därom, att Kungl. Maj:t aflät proposition till 1890 års Riksdag om ny förordning angående Sveriges allmänna hypoteksbank och förordning om de allmänna grunder, som skulle tillämpas för hypoteksföreningar i riket. Denna proposition behandlades af sammansatt stats- och bankutskott; och jag kan icke finna annat än att det vore grundlagsenligt att behandla denna motion på samma sätt.

Herr vice talman, jag yrkar afslag å utskottets förslag.!

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den ärade föregående talaren har stödt sitt yrkande, att kammaren skulle afslå statsutskottets förslag, därpå att den fråga, som herr Trapp i sin motion behandlat, är af stor finansiell innebörd. Det är sant att så är, men det finnes icke något skäl, hvarför icke en fråga af stor finansiell innebörd likaväl kan behandlas af ett af kammarens tillfälliga utskott som af statsutskottet. Så är ganska ofta förhållandet.

Fråga, om en till statsutskottet hänvisad motion bör af annat utskott behandlas.
(Forts.)

Vidare har han stödt sin framställning därpå, att uti ett af herr Trapp framlagdt förslag, som icke förekommer i klämman, men i motiveringen, talar herr Trapp om, att staten skulle anvisa trettio miljoner kronor, som skulle ligga såsom en sorts reserv för att skaffa den föreslagna kassan kredit i förhållande till utlandet. Detta är nog sant, men det är icke fråga om en direkt utgift för statsverket. Herr Trapp förklarar alldeles bestämdt i sin motion, att det icke är fråga om att förorsaka statsverket någon utgift, utan blott att skaffa denna kassa kredit.

Vidare stöder herr Anderson sin framställning därpå, att ifall motionären begärt några tusen kronor för en utredning af detta ärende, hade nog statsutskottet behållit motionen. Ja, det är ofta förhållandet, att motionärer, som önska, att deras förslag skola behandlas af statsutskottet, begära ett sådant anslag. Det kan jag icke neka till. Det är nog ett faktum, att statsutskottet mer än en gång på så sätt blifvit tvunget att behandla motioner, som annars rätteligen enligt grundlagens anda skulle behandlats af tillfälligt utskott. Men när det nu icke är förhållandet, att herr Trapp begärt ett anslag, behöfver man väl icke taga fram detta som ett skäl.

Ett mycket viktigt skäl, hvarför statsutskottet beslutit sig för att förklara, att det anser sig icke böra hafva något med denna motion att skaffa, är, att konsekvensen fordrar, att man behandlar ett sådant ärende lika år efter år i Riksdagen och lika i båda kamrarna. Föregående år väckte herr Axel Rune i Andra Kammaren en motion, i hvars kläm herr Rune föreslog Riksdagen »att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida och på hvilket sätt en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kan inrättas, och, såvida utredningen därtill gifver anledning, vidtagna de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunna erfordras.»

Såsom herrarna höra af klämman och såsom herrarna ändå mera skulle finna, om herrarna läst motiveringen till herr Runes motion, äro dessa båda motioner alldeles ofantligt nära släkt, och denna herr Runes motion behandlades i fjol utaf Andra Kammarrens tillfälliga utskott n:o 5.

Jag har ett skäl till för att säga, att konsekvensen fordrar, att en dylik motion behandlas af tillfälligt utskott. Det är, att

Fråga, om en år 1885 väckte herr von der Lancken motion i en precis likadan till statsutskottet hänvisad motion bör af annat utskott behandlas.

(Forts.)

Herr talman! På anförda skäl anhåller jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Törneblad: Jag har uti statsutskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och icke anmält någon reservation mot utskottets beslut, särskildt af det skäl, att jag trott, att det vore nyttigt, att frågan blefve diskuterad i kammaren. Men jag vill icke dölja för kammaren, att jag varit och är mycket tveksam om, hvart denna motion rätteligen skall hänföras.

Hvad nu det anförda skälet beträffar, att, om en begäran om anslag varit vidfogad motionen, denna skulle hafva gått till statsutskottet, får jag säga, att jag delar den föregående talarens uppfattning, att detta icke kan anses fullt riktigt. Det är att önska, att ett dylikt vidhängande af anslag vid motioner icke måtte ske, och det har ju icke skett i fråga om denna motion. Låtom oss därför pröfva denna motion, sådan den är!

Att frågor om remiss af motioner böra behandlas, om möjligt, lika i båda kamrarna, vill jag gärna erkänna, och jag vill också gärna erkänna, att det kan finnas skäl för, att Riksdagen är konsekvent vid dylika frågor behandling och ställer sig på en bestämd ståndpunkt, när det gäller att afgöra, huruvida skrifvelseförslag skola gå till behandling af tillfälligt eller ständigt utskott. Men en sådan konsekvens har Riksdagen icke iakttagit och kommer tyvärr förmodligen icke att iakttaga för framtiden, ty förhållandena ställa sig ofta olika.

Jag vill vidare erinra om, att det är en betydlig skillnad mellan hvad som skedde år 1885 och hvad som sker år 1908, ty det ligger tjugutre år af en sällspord utveckling mellan dessa båda riksdagar.

För min del har jag ursprungligen stått på den ståndpunkten, på hvilken Första Kammaren vanligen ställt sig, nämligen att motioner, som afse skrivelser till Kungl. Maj:t, böra behandlas af tillfälligt utskott. Men Riksdagen har, i synnerhet på senare tider, ställt sig på en helt annan ståndpunkt, och då vågar jag icke sätta min enskilda åsikt i motsättning mot Riksdagens. Det är visserligen sant, att så icke skett alldeles konsekvent, men i det hela har utvecklingen gått i den riktningen och i vissa fall icke alldeles utan skäl.

Hvad vidare jämförelsen mellan herr Runes motion i fjor i Andra Kammaren och den nu föreliggande, af herr Trapp väckta motionen beträffar, vill jag anmärka, att i herr Trapps motion förekommer såsom ett genomgående grunddrag en begäran om, att staten skulle garantera en viss fond. Det är visserligen icke fråga om en utgift för tillfället, men det kan blifva fråga om en utgift, ty en garanti innebär alltid möjlighet till en utgift. Det

förhållandet torde vi vara tämligen ense om, och om vi icke vore ense därom, upplysa dessa dagars händelser oss tillräckligt om, att det är nödvändigt att vidhålla den uppfattningen.

Det kan således föreligga en möjlighet till utgift, men detta anser jag icke vara afgörande, utan hvad som skulle vara afgörande är att hela grunddraget och grundtanken i herr Trapps motion är, att staten skall ställa sig bakom denna anstalt; det är pröfningen, huruvida staten skall stå som garant eller icke, som jag tror bättre åstadkommes genom statsutskottet eller genom sammansatt banko- och statsutskott än genom tillfälligt utskott, såvida icke detta sammansättes uteslutande för denna motions skull. Jag nekar icke till att ett tillfälligt utskott ibland kommit att behandla ärenden af mycket stor vikt. Men då fråga är om ett förslag, som så kraftigt kan ingripa i statsförvaltningen och i allt, hvad därmed har samband, såsom statens och kommunernas kredit, en fråga, som i dessa dagar icke kan nog behjärtas, undrar jag, om det icke vore klokare att låta motionen behandlas af statsutskottet, möjligen med sammansättning af bankoutskottet, än att låta den gå till ett tillfälligt utskott. Då jag uttalar en sådan mening, ser jag mera på motionens innehåll än på formen, och — jag erkänner det — gentemot den mening, Första Kamraren förut biträdt, men i likhet med den, som Riksdagen ofta omfattat.

Som jag emellertid icke reserverat mig, vill jag icke göra något yrkande.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Då herr Törnebladh nyss i sitt yttrande anförde, att det såsom en röd tråd genomgick herr Trapps motion, att statens kredit skulle användas för att skaffa denna lånekassa billiga penningar, men satte detta som motsats till herr Runes motion, skall jag be att få för kammaren uppläsa två satser, hvilka äro hämtade från herr Runes motion. Det är fråga om den motion, som afgafs i fjor, icke den, som afgafs år 1885. Satserna lyda:

»Känt är, att nödigt kapital till billigaste ränta tack vare statens medverkan bereds vår jordbruksnäring genom inrättandet af allmänna hypoteksbanken, och sannolikt är, att en på liknande grunder fotad allmän lånekassa för Sveriges kommuner bäst skulle bereda möjlighet till fördelaktigaste upplåning för kommunala behof. För att en sådan kassa skulle kunna å den stora penningmarknaden upplåna erforderliga medel mot den lägsta möjliga ränta och därigenom i sin ordning förmå tillhandahålla kommunerna lån på billigaste villkor, är dock nödigt, att lånekassan understödjes af statens egen kredit.»

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande memorial yrkats 1:o) af

Fråga, om en till statsutskottet hänvisad motion bör af annat utskott behandlas.
(Forts.)

grefve *Wachtmeister, Fredrik*, att kammaren skulle bifalla hvad utskottet hemställt med förklarande att ifrågavarande motion vore af beskaffenhet att höra till behandling af tillfälligt utskott, och 2:o) att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till grefve *Wachtmeisters* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 5 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 1 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet aflämnade kungl. propositionen.

Herr vice talmannen anförde, att han efter öfverenskomelse med herr talmannen i Andra Kammaren finge hemställa, det Första Kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 12 innevarande månad, skulle företagas val af valmän jämte suppleanter för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare.

Denna hemställan bifölls.

Herr *Bergendahl* väckte en motion, n:o 43, om ändring af 4 § 9 mom. tryckfrihetsförordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
